

Aan Provinciale Staten

Datum : 16 december 2020
Documentnr. : 2020-081300
Dossiernummer : K325
Behandeld door : Dhr. E. Hakvoort
Telefoonnr. : 06-21131036
Antwoord op :
Bijlage : 3.
Onderwerp : Programma 2.0 Eems-Dollard 2050 en provinciale projecten
waaronder Dubbele Dijk

Geachte dames en heren,

1. Aanleiding

Op 26 februari 2020, kenmerk 2020-019321/9/A.30 hebben wij u geïnformeerd over de voortgang van het programma Eems-Dollard 2050. In deze brief hebben wij u onder andere geïnformeerd over de evaluatie van de eerste tranche van het programma (2016-2020) en de voorbereiding van de tweede tranche van het programma (2021-2026). Tijdens de behandeling van de aanpassing van het Provinciaal Inpassingsplan Dubbele Dijk op 18 november 2020 heeft u verzocht om informatie over de voortgang van het project Dubbele Dijk.

In deze brief informeren wij u over de inhoud van het programma 2.0 Eems-Dollard voor de periode 2021 - 2026 en enkele projecten waarvan de provincie als eigenaar optreedt, waaronder het project Dubbele Dijk. Het programma past binnen eerder vastgestelde kaders en is hiermee de uitvoering van bestaand beleid.

2. Eerdere behandeling in PS

Het programma Eems-Dollard 2050 voor de periode 2016 - 2020 is bij brief van 6 juli 2016, kenmerk 2016-38.694/27/A.20, ter informatie aan u aangeboden. In de brieven van 17 april 2018, kenmerk 2018-025.493/16/A.22, en 26 februari 2020 kenmerk 2020-019321/9/A.30 hebben wij u geïnformeerd over de voortgang van het programma.

3. Rol en bevoegdheden PS in deze fase

Op 6 februari 2019 hebben uw Staten de geactualiseerde Omgevingsvisie vastgesteld. In hoofdstuk 10 Waddengebied zijn kaders opgenomen voor het programma's Ecologie & Economie in balans en het programma Eems-Dollard 2050. Beide programma's zijn opgenomen in de reguliere cyclus van begroten en verantwoorden en maken onderdeel uit van het hoofdstuk Natuur en Landschap en de Opgave Waddengebied. Het definitieve programma 2.0 Eems-Dollard 2050 wordt in februari 2021 ter vaststelling voorgelegd aan de Stuurgroep Ecologie & Economie in balans. Daarna zal het aan u ter informatie worden aangeboden.

4. Extern betrokkenen

Het programma Eems-Dollard 2050 is onderdeel van de samenwerking tussen overheden, natuur- en milieuorganisaties en bedrijven in het programma Ecologie & Economie in balans. Het meerjarig natuurherstelprogramma Eems-Dollard 2050 is één van de resultaten van deze samenwerking. Bij de uitvoering van het programma zijn, naast de provincie Groningen, de volgende partijen betrokken: het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat Noord-Nederland, het ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij, de gemeenten Delfzijl, Het Hogeland en Oldambt, de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's,

Het Groninger Landschap (namens de Coalitie Wadden Natuurlijk), Natuur- en Milieufederatie Groningen, Groningen Seaports en Samenwerkende Bedrijven Eemsdelta. Deze partners zijn verenigd in de Stuurgroep Ecologie & Economie in balans. Uit hun midden treden de ministeries, Rijkswaterstaat en de provincie Groningen op als opdrachtgevers.

Daarnaast zijn het Hoogwaterbeschermingsprogramma, het Waddenfonds, Life-IP, de Waddenacademie, verscheidene kennisinstituten en marktpartijen bij de financiering, kennisvergaring en ondersteuning betrokken.

5. Programma Eems-Dollard 2050

We investeren in robuuste en veerkrachtige natuur. In eerste instantie om de natuur van het Eemsestuarium te herstellen, maar ook om ruimte te houden voor economische ontwikkeling. Dat is ook de basisfilosofie achter het samenwerkingsverband Ecologie en Economie in balans (E&E). Economie en ecologie versterken elkaar en dragen samen bij aan een vitaal en veerkrachtig Eems-Dollardgebied. We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het behoud van unieke natuurwaarde van het gebied. Daarbinnen heeft iedere partij een eigen verantwoordelijkheid. Bij nieuwe economische activiteiten wordt telkens de vraag gesteld hoe initiatiefnemers afzonderlijk of gezamenlijk vrijwillig een betekenisvolle bijdrage kunnen leveren aan natuurherstel (ecologische-plus). Andersom zal bij natuurbeheer en -herstel telkens de vraag worden gesteld welke kansen ontstaan om ook te werken aan versterken van de economie en leefbaarheid in het Eems-Dollardgebied.

Op 5 juli 2016 is het meerjarig adaptief programma Eems-Dollard 2050 vastgesteld door minister Schulz van Haegen van het ministerie van Infrastructuur en Milieu en gedeputeerde Staghouwer van de provincie Groningen. In het programma Eems-Dollard 2050 werken partijen samen om de natuur in het Eems-Dollard gebied te herstellen. De Eems-Dollard is een uniek natuurgebied waar zoet- en zoutwater in open verbinding in elkaar overgaan. De Eems-Dollard en de Westerschelde zijn de laatste plekken in Nederland waar dit nog in een open verbinding plaatsvindt. De overgang van zoet naar zoutwater heeft unieke natuurwaarden die we willen verbeteren. Daarnaast willen we zorgen voor waterveiligheid en tegelijkertijd dragen we bij aan lokale opgaven zoals leefbaarheid, klimaatadaptatie en zoetwaterbeschikbaarheid. Door de natuur te versterken creëren we ook kansen en mogelijkheden voor de regionale economie.

De hoofddoelstellingen van het programma zijn het verbeteren van de waterkwaliteit (minder troebel) en het herstel van habitat. In de eerste tranche van het programma heeft de focus gelegen op ontwikkeling van kennis over het estuarium, op het uitvoeren van pilots voor het nuttig toepassen van slib en op concrete uitvoeringsprojecten voor habitattherstel.

De tweede tranche van het programma gaat verder met het uitvoeren en monitoren van de uitvoeringsprojecten en onderzoekt de opschaling ervan. Kort samengevat worden daarvoor de volgende strategielijnen gehanteerd:

1. Blijven inzetten om het slib uit het watersysteem te halen en het slib nuttig toepassen voor landophoging, dijkversterking, bodemverbetering en bouwblokken. Vanaf 2024 wordt duidelijk in hoeverre grootschalige toepassingen van slib op land en in dijken mogelijk is. De pilots Brede Groene Dijk, Ophogen landbouwgrond en het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland waaronder het project VLOED (IBP-Vloed) zijn de belangrijkste projecten voor deze strategielijn.
2. Leren van de pilot Buitendijkse sedimentatie in de Dollard met als doel te onderzoeken in hoeverre slib in nieuwe kwelders structureel vastgelegd kan worden. Daarnaast monitoren we het vastleggen van slib in de klutenplas bij de Brede Groene Dijk en de ervaringen bij de Marconi kwelder die in de eerste tranche is aangelegd.
3. Inzetten op leefgebieden en overgangsgebieden tussen land en water en zoet- en zoutwater, gecombineerd met slibinvang. Dit wordt uitgevoerd in de projecten Groote Polder en Dubbele Dijk. Daarnaast verkennen we in het kader van het MIRT de kansen van een grootschalige zoet-zout verbinding, gecombineerd met de omlegging van de spui en herontwikkeling van de huidige spuisluis in Delfzijl naar recreatiesluis, en het terugdringen van de zoutwaterindringing via de sluizen.
4. Verkennen van de mogelijkheden tot 'slimmer' baggeren en verspreiden van slib en zand om te kijken hoe dit kan bijdragen aan het verminderen van de vertroebeling en het laten meegroeien van kwelders en platen met de zeespiegelstijging.
5. Monitoren en verbeteren broed- en hoogwatervluchtplaatsen.
6. Onderzoek naar optimalisaties in natuurbeheer.
7. Onderzoek naar de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering van het onderwaterbodem(leven).

5.1 Naar de tweede tranche

In november 2019 is de eerste tranche van het programma ED2050 geëvalueerd. In de brief van 26 februari 2020 hebben wij u hierover geïnformeerd en heeft u het evaluatieverslag als bijlage ontvangen.

In 2020 zijn twee kennistafels georganiseerd over Morfologie & Ecologie en Economie. De resultaten van de kennistafels en -papers zijn samengevat in het synthesesedocument Actuele inzichten hydromorfologie en ecologie Eems-Dollard, met doorkijk naar strategieën en streefbeeld, 8 juni 2020. Dit document is als **bijlage 1** bij deze brief gevoegd.

Op 17 juni 2020 is dit synthesesedocument besproken in een strategiesessie met de relevante betrokken organisaties. Daarnaast zijn de strategieën besproken met de Duitse partners. In verband met de Coronacrisis is de strategiesessie tussen Nederland en Duitsland verplaatst naar oktober 2020. De resultaten hiervan zijn verwerkt in het definitieve programmaplan 2.0.

De leden van de Stuurgroep Ecologie & Economie hebben op 14 september 2020 ingestemd met de contouren van programma 2.0 Eems-Dollard 2050. Op 23 november is het concept-programmaplan besproken met de bestuurlijke partners in het Bestuurlijk Platform Ed2050, waarna het begin 2021 ter vaststelling wordt aangeboden aan de Stuurgroep Ecologie & Economie in balans.

5.2. De manier van werken in de tweede tranche

Rijk- en regionale overheden, maar zeker ook natuur- en milieuorganisaties en bedrijfsleven blijven ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid samenwerken in het programma en daarmee aan het bereiken van het ecologisch streefbeeld voor het Eems-Dollardgebied. In dit gezamenlijke streefbeeld staat kwaliteitsverbetering, klimaatrobustheid en waar mogelijk koppelen met de andere opgaven in het gebied centraal.

Het Rijk doet dat vanuit haar verantwoordelijkheid voor beheer en het realiseren van de natuuroelstellingen in het Eems-estuarium en voor de verduurzaming van de landbouw. De provincie Groningen, waterschappen en gemeenten vanuit de verantwoordelijkheid voor het beheer en de ontwikkeling van natuur aan de randen van het estuarium, het realiseren van waterveiligheidsopgaven en behoud en versterking van de leefbaarheid langs de kust. Het Groninger Landschap, samen met andere particuliere beheerders, vult die verantwoordelijkheid in voor het beheer van de kwelders en (nieuwe) natuurgebieden. De betrokkenheid en innovatiekracht van het bedrijfsleven, de landbouw, Groningen Seaports en kennisinstellingen helpt verschillende initiatieven van de grond. Net als de afgelopen jaren blijven partijen zelf verantwoordelijk voor de uitvoering en realisatie van projecten.

We sturen adaptief (bij), zodat we kunnen leren van de resultaten van onze pilots en inspelen op nieuwe kansen, inzichten en omstandigheden, waaronder klimaatverandering. We werken vanuit pilots om daarvan te leren en op basis van een goede monitoring nieuwe stappen te zetten naar opschaling.

We benaderen opgaven in het gebied integraal. Langs de kust van de Eems-Dollard spelen verschillende opgaven tegelijk. Opgaven voor waterveiligheid, energie, klimaat, leefbaarheid, landbouw, natuurherstel en natuurontwikkeling koppelen we aan elkaar en pakken we aan met integrale gebiedsontwikkeling. Zo creëren we inhoudelijke (of financiële) meerwaarde en benutten kansen van diverse programma's. De meest relevante programma's voor ED2050 zijn: het Hoogwaterbeschermingsprogramma, het Waddenfonds, het Nationaal programma Groningen, de Gebiedsagenda Wadden, de Programmatische Aanpak Grote Wateren en het Interbestuurlijk programma Vitaal Platteland.

We werken grensoverschrijdend samen met Duitsland aan een gezond estuarium. Binnen het gezamenlijk geformuleerde Leitbild (april 2019) werken we samen een gezamenlijk 'sedimentmanagementstrategie'. Binnen deze strategie willen beide landen de ecologie en waterkwaliteit verbeteren, onderhoudsactiviteiten optimaliseren en het estuarium veerkrachtig maken en weerbaar maken tegen klimaatveranderingen. Daarnaast werkt Duitsland in het Masterplan Ems2050 aan ecologisch herstel van de rivier de Eems en heeft plannen voor een verdere verruiming van de vaargeul naar de haven van Emden. De gevolgen voor de Eems-Dollard en de samenhang met de doelen van het programma ED2050 worden in het programma 2.0 nader uitgewerkt.

6. Provinciale projecten in de tweede tranche

In deze brief worden de projecten Dubbele Dijk, kunstontwikkeling Eemszijlen en het IBP Vitaal Platteland met het project VLOED toegelicht. Deze projecten worden in de tweede tranche uitgevoerd, waarbij het eigenaarschap en projectleiding bij de provincie Groningen berust.

6.1 Dubbele dijk

De aanbesteding voor de exploitatie van het tussengebied heeft geen inschrijvingen opgeleverd die voor gunning in aanmerking kwamen. Daarom is een integrale heroverweging van de inrichting uitgevoerd. Wij hebben besloten om in het noordelijk deel van het tussengebied ruimte te bieden voor meerdere kleinere initiatieven waar bedrijven samen met onderwijs- en kennisinstellingen de gelegenheid krijgen om te experimenteren met zilte teelten, zout tolerante gewassen en aquacultuur. Daarnaast wordt gestart met het ontwerp van de getijdenduiker om de slibvang en natuurontwikkeling in het zuidelijk deel te realiseren. Voor het landbouwdeel zijn meerdere partijen actief om verschillende proeven te starten (onder andere: HCPC (aardappel handelshuis), RUG (aardappelteelt in extreme situaties) de Graanrepubliek (zomergerst als wisselteelt) Landbouw (bonenbrigade met Terra college ook als wisselteelt). Een groenbemester is ingezaaid en in het voorjaar worden de eerste aardappels gepoot door onderzoekers van de RUG en een pootaardappel teler. Ook zal een haalbaarheidsonderzoek worden gestart naar het opkweken van ondermaatse Noordzee garnalen door NoordOogst Aquaponics. Verder vinden verkennende gesprekken plaats over een initiatief van de Stichting Zilte Zones met kokkelteelt in combinatie met zeewierteelt. Dit initiatief zou in combinatie met de polder Wassenaar op Texel zijn. Verschillende onderwijs en onderzoeksinstituten zijn geïnteresseerd in participatie. In de ontwerp en opzet fase wordt onderzoek gedaan en meegewerkt door studenten van de Hanzehogeschool, vanHall/Larenstein en Wageningen Universiteit. Daarnaast zijn ook leerlingen van het Terra college actief betrokken bij de uitvoering.

6.2 Groote Polder en Kustontwikkeling Eemssijlen

Met de bewoners van Termuntensijl en Borgsweer, het Groninger Landschap, de gemeente Delfzijl, Rijkswaterstaat, Groningen Seaports en het waterschap Hunze en Aa's is gestart met het ontwikkelen van een inrichtingsplan voor de Groote Polder. Primair gaat het hierbij om het inrichten van een estuariën overgangsbied met kansen voor recreatie en slibvang. Voor deze 40 hectare is de financiering beschikbaar vanuit onder andere het Waddenfonds, de Programmatische Aanpak Grote Wateren en de gebiedspartners, waaronder de provincie, de gemeente Delfzijl en Het Groninger Landschap.

Op 26 november is in het BO-MIRT ingestemd met het uitvoeren van een verkenning voor de MIRT-verkenning Eemssijlen, gericht op de aanleg van een robuuste zoet-zout overgangszone, de omlegging van de spu, het terugdringen van de zoutwaterindringing en de aanleg van de recreatiesluis. Estuariene overgangszones zijn ecologisch waardevolle kenmerken die passen bij een estuarium. Voor de realisatie ervan is voldoende zoetwateraanvoer nodig en dient de huidige spuivoorziening van het Eemskanaal te worden omgelegd richting de nieuw aan te leggen Groote polder. Het omleggen van het spui biedt kansen voor Delfzijl om de huidige spuisluis om te bouwen naar een recreatiesluis en daarmee een impuls te geven aan het centrum van Delfzijl. Bijkomend voordeel is door aanpassingen aan de spuisluis de zoutindringing in het Eemskanaal aangepakt kan worden. Rond de zomer 2021 worden de eerste resultaten verwacht.

De plannen voor de kustontwikkeling in deze regio sluiten goed aan op de doelen van de programma's van het Investeringskader Waddengebied en het Waddenfonds. Ook is er een verbinding met de doelen van het Nationaal Programma Groningen (NPG) en er is een goede aansluiting op de ambities van de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en sluit aan op de gebiedsvisie van de gemeente Delfzijl.

6.3 Pilot Kleirijperij

De pilot Kleirijperij wordt uitgevoerd op twee locaties: bij Delfzijl en op de kwelder langs de Dollarddijk. Gerijpt slib van beide locaties wordt verwerkt in de pilot Brede Groene Dijk. Het rijpingsproces verloopt minder snel dan oorspronkelijk is aangenomen, waardoor de werkzaamheden op de locatie in Delfzijl met een jaar worden verlengd. De werkzaamheden op de kwelder waren al eerder vertraagd door problemen met het vullen van dit depot met slib uit polder Breebaart. Deze zijn inmiddels opgelost zodat ook hier het rijpingsproces in volle gang is. Monitoring van het rijpingsproces laat zien dat de gerijpte klei waarschijnlijk niet aan alle (strengere) generieke eisen van dijkklei gaat voldoen. Met name de gehalten aan zout en organisch stof blijven te hoog. Om aan te tonen dat met de klei wel een veilige waterkering kan worden gerealiseerd is een proefdijk gemaakt. Op basis van dit experiment en andere onderzoeken zullen in overleg met experts op het gebied van dijkveiligheid de eisen aan het materiaal worden bijgesteld.

6.4 Interbestuurlijk programma Vitaal Platteland/ project VLOED

Het interbestuurlijk project VLOED (Verbetering Landbouwgronden door Ophoging met slib uit de Eems-Dollard) is onderdeel van het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland, waarin het ministerie van LNV, IPO, VNG, en de Unie van Waterschappen samenwerken. In VLOED verkennen we de mogelijkheden voor de opschaling van het ophogen landbouwgronden en het kleirijpen voor dijkversterking met slib uit het estuarium.

7. Monitoring

Er wordt jaarlijks een monitoringsrapportage opgeleverd die inzicht geeft in de toestand van de natuur en in het estuarium, de voortgang van de projecten en de tussenstand van het programma. De tweede monitoringsrapportage is als bijlage 2, ter informatie bijgevoegd.

8. Afsluitend

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Groningen:

, voorzitter.

, secretaris.

Bijlagen:

Bijlagen:

Nr.	Titel	Documentnr.	Soort bijlage
1.	Synthesedocument <i>Actuele inzichten hydromorfologie en ecologie Eems-Dollard, met doorkijk naar strategien en streefbeeld</i>	2020-116003	Rapport, 8 juni 2020
2.	Monitoringsrapportage Eems-Dollard 2050	2020-116002	Rapport, oktober 2020
3.	Tijdschrift Landschap, thema nummer 3 2020 Eems-Dollard: https://www.landschap.nl/tijdschrift/archief/jaargang-37-2020/		Link naar de website